

دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها

به استناد ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها و قانون کار جهت حفظ، تامین و ارتقاء سطح سلامت شاغلینی که در عملیات مختلف جمع آوری دستی و ماشینی، حمل و نقل، جابجایی، بازیافت، پردازش پسماندهای عادی، پزشکی (بیمارستانی)، ویژه، کشاورزی و صنعتی مشغول به کار هستند. دستورالعمل اجرایی سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها به شرح زیر تدوین می شود.

مبحث اول: کلیات

ماده ۱- عبارات و اصطلاحاتی که در این دستورالعمل به کار رفته است دارای تعاریف زیر می باشد:

۱- عوامل اجرایی پسماندها: به کلیه شاغلینی اطلاق می گردد که در مراحل جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها اعم از پسماندهای عادی، پزشکی (بیمارستانی)، ویژه، کشاورزی و صنعتی و نیز مرحله تولید پسماندهای مخاطره آمیز مشغول به کار می باشند.

۲- مدیریت اجرایی پسماندها: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه که مسئولیت واحدها، موسسات، کارگاه های مشمول این قانون به شرح زیر را دارا می باشد:

الف - شهرداری ها، بخشداری ها و دهیاری ها: به عنوان مدیر اجرایی کلیه پسماند های عادی، کشاورزی و نیز مدیر اجرایی پسماندهای ویژه پس

خارج از واحد تولید پسماند، از معابر، گذر راه ها و خیابان ها قلمداد می گردند.

ب - کارفرمایان کارگاه ها، کارخانجات، شرکت های دولتی، نیمه دولتی و خصوصی و مدیران شهرک های صنعتی: به عنوان مدیر اجرایی پسماند تا تبدیل پسماند صنعتی و ویژه به پسماند عادی و تحویل آن به عوامل اجرایی شهرداری؛ شهرداری ها، دهیاری ها قلمداد می گردند.

ج - مدیر ارشد بیمارستان ها، مرکز بهداشتی درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی، مراکز تحقیقات و خدمات پزشکی و پیراپزشکی و سایر مراکز مشابه: به عنوان مدیر اجرایی پسماندهای ویژه تولیدی و یا تبدیل پسماندهای پزشکی (بیمارستانی) به پسماند عادی و تحویل آن به عوامل اجرایی شهرداری ها، بخشداری ها، دهیاری ها قلمداد می گردند.

تبصره - در صورت دفع پسماند توسط واحد های موضوع جزء ب و ج این بند مسئولیت استقرار ضوابط و معیارهای این دستورالعمل جهت تامین سلامت شاغلین در مراحل دفع نیز بر عهده آنان خواهد بود.

د - مدیران ارشد وزارتخانه ها، موسسات دولتی و خصوصی، نهادها، هتل ها، اماکن عمومی، تفریحی، ورزشی، فرهنگسراها، مراکز آموزشی، ترمینال ها، فرودگاه ها، اماکن و مجتمع های مسکونی ب

مدیر اجرایی پسماندهای تولیدی در داخل اماکن تحت مدیریت خود و تحویل آن به عوامل اجرایی شهرداری ها، بخشداری ها، دهیاری ها قلمداد می گردند.

۳- عملیات پاکسازی: منظور کلیه عملیات بر روی محیط آلوده به پسماند ها است که به صورت جمع آوری در مخازن و بشکه ها، سوزاندن، خنثی سازی، متعادل سازی، تمیزکاری یا سایر فرآیندهای ماشینی یا دستی که برای حذف پسماند انجام می گیرد تا منجر به ایمن شدن محل برای جامعه و محیط گردد.

۴- آلودگی زدایی: منظور زدودن آلودگی از عوامل اجرایی پسماندها و تجهیزات مربوطه تا حد مورد نیاز است تا از بروز عارضه بیمه و صدمه به آنان جلوگیری گردد.

۵- محل عملیات مخاطره آمیز: منظور کلیه مکان های دائم یا موقتی است که عملیات مرتبط با جمع آوری، حمل، جابجایی با دست، حمل و نقل با وسایل نقلیه موتوری و غیر موتوری، بازیافت، پردازش، انبار و دفع پسماندهای مخاطره آمیز در آن انجام می گیرد.
عادی سازی پسماندها: منظور کلیه عملیاتی است که بر روی پسماند ویژه انجام می گردد تا پسماند عادی محسوب گردد.

۶- عوامل مخاطره آمیز: منظور کلیه عوامل تهدید کننده سلامت اعم از مواد شیمیایی، عوامل بیولوژیک بیماری زا می باشد که حداقل یک مطالعه علمی وجود مسمومیت حاد یا مزمن در افراد در مواجهه با آن را گزارش نموده باشد. بنابراین کلیه عوامل سرطان زا، عوامل سمی یا خیلی سمی و نیز عوامل دارای سمیت برای تولید مثل، عوامل محرک، خورنده، سوزاننده، حساس کننده، سموم کبدی و کلیوی، سمیت بر دستگاه عصبی (اعصاب)، عوامل اثرگذار بر سیستم خونساز، عوامل آسیب زا به ریه، پوست، چشم، غشاء موکوسی و نیز سایر مخاطرات تهدید کننده سلامت شامل عوامل زیان آور فیزیکی مانند استرس های گرمایی و سرمایی خارج از حد مجاز در این گروه قرار می گیرند.

۷- پسماند مخاطره آمیز: مهمترین ضایعات مخاطره آمیز به شرح جدول زیر می باشد:

ردیف	عنوان
۱	کلیه پسماندهای بازل شامل کد های زیر: الف - y_1 لغایت y_{45} ب- الحاقیه به پسماندهای بازل شامل کد های: * A1010 لغایت A1090 * A1100 لغایت A1180 * A2010 لغایت A2060 * A3010 لغایت A3090 * A3100 لغایت A3180 * A4010 لغایت A4090 * A4100 لغایت A4160
۲	کلیه پسماندهای حاوی میکروارگانیسم های فعال و نیمه فعال شامل: الف - لجن تصفیه خانه های فاضلاب و لجن چاه های فاضلاب ب - مربوط به فرآیندهای بیولوژیک صنعتی

* فهرست معرفی کد پسماندهای بازل در ضمیمه دستورالعمل آمده است.

- ۸- خطر آنی برای حیات و سلامتی (Immediately Dangerous of Life or Health) IDLH منظور غلظتی از ماده سمی، خورنده یا ماده خفه کننده در هواست که تهدید فوری برای حیات محسوب شده و یا توانایی های فرد را برای ترک محیط آلوده مختل می نماید.
- ۹- کمبود اکسیژن: منظور غلظت اکسیژن در حدی است که فرد نیاز به استفاده از ماسک تنفسی هوا رسان دارد. به عبارت دیگر در صورتی که غلظت اکسیژن هوای تنفسی به کمتر از ۱۹/۵ درصد در واحد حجم تنزل یابد کمبود اکسیژن اعلام می گردد.
- ۱۰- حد تماس شغلی: منظور متوسط غلظت یا میزانی از عوامل زیان آور در محیط کار است که چنانچه شاغلین در ۸ ساعت کار روزانه و ۴۰ ساعت کار در هفته بطور مستمر و روز به روز در مواجهه با آن قرار گیرند پیش بینی می گردد عارضه نامطلوب یا بیماری در وی واقع نگردد. بنابراین حد تماس شغلی حد مجاز مواجهه شاغلین با عوامل زیان آور محیط کار می باشد. حد مجاز عوامل زیان آور شیمیایی و عوامل زیان آور فیزیکی مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مندرج در کتاب حدود تماس شغلی عوامل بیماری زا ملاک ارزشیابی عوامل محیطی تهدید کننده سلامت شاغلین می باشد.
- ۱۱- تیم واکنش در شرایط اضطرار: برای کنترل عملیات نشت یا انتشار عوامل مخاطره آمیز ناشی از پسماندها انتخاب می گردند. اعضا تیم مزبور در زمان انتشار و یا نشت عوامل مخاطره آمیز وارد عمل شده و آن را کنترل می نمایند و موجب توقف رویداد/حادثه می گردند. منظور از این تیم گروه اطفاء حریق نبوده گرچه می تواند در مجموعه ایمنی، واحد در کنار آن باشد.
- ۱۲- ایستگاه بهگر: منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه موسسه یا واحد تولید/بازیافت/پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰-۲۰ نفر شاغل تشکیل می گردد.
- ۱۳- بهگر: فرد منتخب از بین شاغلین است که پس از طی دوره های آموزشی تئوری و عملی مطابق با برنامه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی توانایی ارائه خدمات بهداشتی اولیه (PHC)، کمک های اولیه و همکاری و مشارکت در ارائه خدمات بهداشت حرفه ای و طب کار را دارا می باشد.
- ۱۴- خانه بهداشت کارگری: منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه، موسسه یا واحد تولید/بازیافت/پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰۰-۵۰ نفر شاغل ایجاد می گردد.
- ۱۵- مسئول خانه بهداشت کارگری: منظور کاردان/کارشناس بهداشت حرفه ای و یا بهداشتی کار است که پس از طی دوره های آموزشی - توجیهی به عنوان مسئول ارائه خدمات بهداشتی اولیه، کمک های اولیه و بهداشت حرفه ای و هماهنگی برای ارائه خدمات طب کار را به کلیه شاغلین بالاخص عوامل اجرایی پسماندها دارا می باشد.
- ۱۶- مرکز بهداشت کار: منظور واحد ارائه دهنده خدمات بهداشتی است که در کارگاه/موسسه یا واحد تولید/بازیافت/پردازش یا دفع پسماندها دارای ۵۰۰ نفر شاغل یا بیشتر، ایجاد می گردد.
- ۱۷- مدیر مرکز بهداشت کار: منظور کارشناس بهداشت حرفه ای است که پس از طی دوره های آموزشی-توجیهی قابلیت هدایت و اجرای برنامه های بهداشت حرفه ای و طب کار را به عوامل اجرایی پسماندها دارا می باشد.
- ۱۸- واحد بهداشت، ایمنی و محیط زیست (HSE): واحد هایی که به منظور یکپارچه سازی مدیریت های ایمنی، سلامت و محیط زیست در واحدهای صنعتی، معدنی، کشاورزی و خدمات بدون در نظر گرفتن بُعد کارکنان در واحد ذیربط تشکیل می گردد.

۱۹- برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت: مجموعه مدون از برنامه بهداشت حرفه ای و مراقبت های بهداشتی درمانی شاغلین است که مشتمل بر سر فصل های زیر می باشد:

- تعیین مسئولیت ها در رابطه با سلامت، ایمنی و بهداشت
- برنامه جامع آموزش سلامت، ایمنی و بهداشت
- برنامه مراقبت های پزشکی
- ضوابط و معیارهای ایمنی و بهداشت عملیات اجرایی و روش های استقرار آن برای تامین سلامت و ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی
- تعیین فصول مشترک بین برنامه عمومی و فعالیت های اختصاصی سلامت، ایمنی و بهداشت
- در صورت انجام فعالیت های خاص مانند حفاری در هنگام دفع، تدوین روش های ایمن برای جلوگیری از مخاطرات تهدید کننده سلامتی
- برنامه مدون برای پیمانکاران و زیر مجموعه آنها
- در صورت وجود عوامل مخاطره آمیز، برنامه واکنش در شرایط اضطرار و برنامه پاکسازی و آلودگی زدایی

مبحث دوم: مسئولیت ها و برنامه ریزی

ماده ۲- مدیریت اجرایی پسماندها مسئول اجرای این دستورالعمل می باشند و موظفند گزارش سالیانه فعالیت خود را به مرکز بهداشت شهرستان ذریبیط تابعه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ارسال نمایند.

ماده ۳- مدیریت های اجرایی کلیه واحدهای تولید، بازیافت، پردازش، انبار و دفع پسماندها باید نسبت به تدوین برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت شاغلین پسماندها (منطبق بر اجزا بند ۱۹ ماده ۱ این دستورالعمل) اقدام نمایند و برنامه مزبور باید قابل دسترس و در اختیار کلیه ذی نفعان شامل سرپرستان، شاغلین پسماندها، پیمانکاران و همچنین بازرسان بهداشت کار و در صورت درخواست در اختیار سایر مراجع ذی صلاح قرار گیرد.

ماده ۴- مدیریت اجرایی موظف است، برنامه سالانه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی تحت نظارت خود را بر اساس مستندات ذیل تهیه و تدوین نماید:

- ۱- شناسایی و تعیین احتمال خطر برای سلامت، ایمنی و بهداشت در هر یک از مشاغل موجود
- ۲- برنامه آموزشی و بازآموزی شاغلین
- ۳- وسایل حفاظت فردی مورد استفاده شاغلین به تفکیک نوع شغل آنها
- ۴- ضوابط و برنامه انجام مراقبت های پزشکی شامل معاینات شغلی و نوع معاینات به تفکیک هر شغل
- ۵- برنامه پایش (مونیتورینگ) هوا و پایش فردی مشتمل بر روش های فنی نمونه برداری محیطی و وسایل و تجهیزات مورد نیاز، روش های نگهداری، کالیبراسیون دستگاه های مربوطه، نوع و دفعات پایش
- ۶- برنامه حفاظت شاغلین در مرحله پاکسازی محل ضایعات
- ۷- برنامه حفاظت شاغلین در مرحله آلودگی زدایی
- ۸- در صورت وجود عوامل مخاطره آمیز، برنامه واکنش در شرایط اضطرار
- ۹- روش های ورود به فضاهای بسته

۱۰- روش های حفاظت شاغلین در برنامه ایجاد موانع جهت جلوگیری از گسترش آلودگی

۱۱- ارزشیابی برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی و تعیین اثربخشی برنامه

تبصره: مدیریت اجرایی موظف است در جهت بهبود و ارتقاء برنامه به صورت حداقل سالی یک بار برنامه را مورد بازنگری قرار دهد.

ماده ۵- مدیریت اجرایی پسماندها موظف است برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی پسماندها را به اطلاع کلیه عوامل اجرایی پسماندها، پیمانکاران و زیر مجموعه پیمانکاران برساند به نحوی که افراد درگیر در عملیات پسماندهای مخاطره آمیز از ماهیت، سطح و میزان احتمال مواجهه با پسماندها آگاه باشند.

عوامل اجرایی پسماندها، پیمانکاران و زیر مجموعه آنها که در خارج از محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز کار می کنند مشمول این ماده نمی گردند.

مبحث سوم: پایش و کنترل محیطی

ماده ۶- مدیریت اجرایی پسماندها موظف است در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز برای تشخیص و تعیین مقدار عوامل مخاطره آمیز پایش محیطی برقرار و اطمینان حاصل نماید که عوامل مخاطره آمیز تحت کنترل بوده و میزان مواجهه عوامل اجرایی خارج از محدوده حد مجاز تماس شغلی مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نمی باشد.

ماده ۷- مدیریت اجرایی پسماندها موظف است با روش های مناسب فنی و مهندسی عوامل مخاطره آمیز را کنترل نموده به نحوی که عوامل اجرایی پسماندها به هیچ وجه در مواجهه با سطوح خارج از محدوده مجاز تماس شغلی قرار نگیرند.

ماده ۸- در عملیات پاکسازی، آلودگی زدایی و بطور کلی در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز مدیریت اجرایی موظف است قبل از ورود عوامل اجرایی پسماندها به محل، پایش هوا برای تعیین IDLH، تعیین غلظت آلاینده ها و تعیین سطوح مواجهه شغلی و در مواردی که مواجهه با عوامل یا شرایط مخاطره آمیز نظیر وجود مواد قابل اشتعال در هوا و کمبود اکسیژن پیش بینی می گردد را انجام دهد.

تبصره - در مواردی که احتمال وجود شرایط IDLH یا مواد قابل اشتعال در هوا وجود دارد و یا در صورتی که نشانه هایی از وجود غلظت مواد مخاطره آمیز در سطوحی خارج از محدوده تماس شغلی دیده می شود باید پایش محیطی در مواقع و شرایط انجام گیرد:

۱- در زمان شروع به کار در محل های مختلف عملیات پسماندهای مخاطره آمیز

۲- در مواقعی که آلاینده های ناشناخته ای بطور دستی جابجا یا محل می شوند.

۳- در شروع عملیات در بخش های مرتبط با مخازن حاوی مواد قابل انفجار

۴- در هنگامی که شاغلین، مخازن یا بشکه های آسیب دیده را جابجا می کنند و یا احتمال جاری شدن مواد شیمیایی مخاطره آمیز در سطح زمین و جمع شدن آن به صورت برکه وجود دارد.

ماده ۹- پس از عملیات پاکسازی و آلودگی زدایی در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز (به عنوان مثال پاکسازی و حذف آلودگی از خاک، آبهای سطحی یا مخازن) مدیریت اجرایی موظف است حداقل ۲۵٪ از عوامل اجرایی پسماندها را به عنوان شاغلین با ریسک بالا به صورت تصادفی جهت تعیین میزان مواجهه آنان با عوامل زیان آور تحت آزمایش و پایش های بیولوژیکی قرار دهد و چنانچه مشخص گردد

که مواجهه بیش از حدود مجاز است، بایستی کلیه عوامل اجرایی پسماندها که امکان تماس شغلی در آنان وجود داشته است مورد آزمایش قرار دهد.

هزینه و مسئولیت اجرای این آزمایشات بر عهده مدیریت اجرایی پسماندها است.

مبحث چهارم: تجهیزات حفاظت فردی

ماده ۱۰ - مدیریت اجرایی پسماندها موظف است تجهیزات فردی متناسب با نوع پسماند را برای محافظت تمامی عوامل اجرایی پسماندها در مراحل تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها تامین نماید.

تبصره ۱ - تجهیزات حفاظت فردی مورد استفاده عوامل اجرایی پسماندها بایستی دارای تاییدیه های لازم از سازمان های ذیربط از جمله وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد.

تبصره ۲ - انتخاب تجهیزات حفاظت فردی بایستی توسط متخصصین بهداشت حرفه ای صورت گرفته و برای افرادی که دارای محدودیت های پزشکی هستند متخصصین مزبور این انتخاب را باید، با مشورت متخصصین طب کار انجام دهند.

ماده ۱۱ - مدیریت اجرایی موظف است برنامه استفاده از تجهیزات حفاظت فردی عوامل اجرایی پسماندهای تحت پوشش خود را به عنوان قسمتی از برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی، بر اساس اصول زیر تدوین نماید:

۱- ارزیابی خطرات موجود یا بالقوه در کانون های مواجهه با عوامل مخاطره آمیز و انتخاب تجهیزات حفاظت فردی بر اساس نوع خطرات موجود.

۲- قابلیت ها و محدودیت های تجهیزات حفاظت فردی انتخاب شده در انطباق با تامین حفاظت فردی شاغلین.

۳- روش های نظافت و نگهداری تجهیزات حفاظت فردی

۴- آلودگی زدایی و دفع تجهیزات حفاظت فردی علی الخصوص در مورد عوامل اجرایی پسماندهای ویژه، پزشکی و مخاطره آمیز.

۵- ارزیابی تناسب تجهیزات حفاظت فردی مورد استفاده با خصوصیات جسمی عوامل اجرایی پسماندها

۶- ارائه آموزش های لازم در زمینه بکارگیری صحیح تجهیزات حفاظت فردی

۷- بازرسی و کنترل تجهیزات حفاظت فردی قبل از استفاده، در طول مدت استفاده و پس از استفاده از تجهیزات حفاظت فردی با روش های مناسب جهت اطمینان از سالم بودن آنها.

۸- بررسی و تعیین میزان اثربخشی تجهیزات حفاظت فردی بکار گرفته شده به منظور اعمال اصلاحات لازم.

مبحث پنجم: آموزش و بازآموزی

ماده ۱۲ - مدیریت اجرایی پسماندها موظف است امکانات لازم برای آموزش و بازآموزی عوامل اجرایی پسماندها در زمینه های زیر را فراهم آورند:

۱- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با مسئول/مسئولین ایمنی و بهداشت و جانشین آنها در واحد ذیربط.

۲- آشنایی عوامل اجرایی پسماندها با مخاطرات تهدید کننده سلامت که در واحد ذیربط وجود دارد.

- ۳- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با وسایل حفاظت فردی و نحوه استفاده و نگهداری صحیح آنها.
- ۴- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با دستورالعمل انجام کار سالم و ایمن به نحوی که شاغلین بتوانند با حداقل احتمال بروز خطر وظایف کاری خود را به انجام رسانند.
- ۵- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با استفاده صحیح و مناسب از دستگاه ها، تجهیزات، ابزار کار و سیستم های کنترل عوامل زیان آور.
- ۶- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با قوانین، مقررات و ضوابط مراقبت های پزشکی و نیز شناخت علائم و نشانه هایی از بیماری که می تواند معرف مواجهه بیش از حد فرد با مخاطرات باشد.
- ۷- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با مقررات مرتبط: وسایل حفاظت فردی، پایش محیطی، جابجایی و حمل دستی و ماشینی مخازن و بشکه ها.
- ۸- آشنایی عوامل اجرایی پسماند ها با برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت.
- ماده ۱۳- کلیه عوامل اجرایی پسماندها در بدو خدمت باید حداقل یک دوره آموزش تئوری ۲۴ ساعته را در زمینه موضوع ماده ۶ گذرانده و حداقل یک روز کار عملی در محیط کاری را تحت نظارت مربیان آموزشی با تجربه، طی نمایند.
- تبصره - طی دوره های آموزشی موضوع این ماده حداقل در شش ماهه اول شروع به کار عوامل اجرایی پسماندها اجباری است.
- ماده ۱۴- عوامل اجرایی پسماند ها که در مواجهه با عوامل مخاطره آمیز قرار دارند و نیز عوامل اجرایی پسماندها که در طی کار مجبور به استفاده از ماسک تنفسی می باشند بایستی علاوه بر گذراندن دوره آموزشی موضوع ماده ۷ این آیین نامه، ۱۶ ساعت آموزش تئوری و ۲ روز کار عملی در زمینه روش های ایمن پاکسازی، آلودگی زدایی، اقدامات ایمن در مواجهه با عوامل مخاطره آمیز و چگونگی واکنش در شرایط اضطرار را طی نمایند.
- ماده ۱۵- کلیه سرپرستان و مدیرانی که مسئول نظارت مستقیم بر فعالیت شاغلین پسماندها می باشند باید حداقل ۸ ساعت آموزش تئوری و ۱ روز کار عملی در زمینه برنامه "سلامت، ایمنی و بهداشت" چگونگی آموزش شاغلین، برنامه وسایل حفاظت فردی، برنامه مقابله با انتشار آلودگی، روش ها و فنون پایش خطر را طی نمایند.
- ماده ۱۶- کلیه عوامل اجرایی و مدیریت اجرایی پسماند ها بایستی در دوره های بازآموزی سالانه حداقل به مدت ۸ ساعت در زمینه موضوعات مطروحه حسب مورد در مواد ۱۲، ۱۴ و ۱۵ را طی نمایند.
- ماده ۱۷- کلیه دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع ماده ۶ این آیین نامه باید در آموزشگاه های بهداشت حرفه ای مورد تایید معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی ذیربط اجرا و برای عوامل اجرایی و مدیران و سرپرستانی که دوره های آموزش تئوری و عملی موضوع مواد ۱۳، ۱۴ و ۱۵ را با موفقیت طی نموده اند، گواهی آموزش صادر نمایند. اشتغال افراد فاقد گواهینامه های مذکور در عملیات مرتبط با پسماند ها ممنوع می باشد.
- تبصره ۱: تا تشکیل آموزشگاه های بهداشت حرفه ای مدیریت اجرایی پسماند ها موظف به برگزاری دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع این دستورالعمل بوده و برای تدریس در دوره های آموزشی از مربیان

استفاده خدمتی به عمل آور که در موضوعات مورد تدریس صلاحیت آموزشی آنان را معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی ذیربط تایید نموده باشد.

تبصره ۲- تا ابلاغ دستورالعمل تاسیس آموزشگاه های بهداشت حرفه ای از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، مرکز بهداشت شهرستان ذیربط (تابعه معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی ذیربط) موظف به بررسی و در صورت کسب صلاحیت تایید دوره های آموزشی و بازآموزی موضوع این ماده می باشد.

ماده ۱۸- در صورت کسب تاییدیه از طرف معاونت بهداشتی دانشگاه/دانشکده علوم پزشکی ذیربط، سازمان ها، موسسات دولتی و نیمه دولتی برای عوامل اجرایی تحت پوشش خود می توانند آموزش ها، بازآموزی های موضوع این دستورالعمل را ارائه نمایند.

مبحث ششم: جابجایی و حمل و نقل پسماندها

ماده ۱۹- پسماندهای مخاطره آمیز و ویژه که بطور دستی یا ماشینی حمل و نقل می شوند، بایستی برچسب گذاری و دفع آنها با شرایط ذیل صورت پذیرد:

الف - مشخصات بر روی بشکه و مخازن که در طی پاکسازی استفاده می شوند و نیز محتوای این مخازن، به گونه ای برچسب گذاری شود که با مقررات و دستورالعمل های صادره از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر سازمان های ذیربط منطبق باشد.

ب - در هنگام عملیات، مخازن و بشکه ها بایستی مورد بازرسی قرار گرفته و از سالم بودن آنها قبل از حرکت اطمینان حاصل نمود. چنانچه به دلیل شرایطی (از قبیل دفن در زمین، قرار گرفتن در پشت یا روی سایر مخازن) امکان بازرسی فراهم نیست ابتدا بایستی این مخازن در مکان قابل دسترسی برای بازرسی قرار داد و سپس به محل مورد نظر منتقل نمود. بشکه ها و مخازنی که برچسب گذاری نشده اند، باید تا زمان مشخص شدن محتویات آنها، به عنوان عوامل مخاطره آمیز قلمداد گردند. بطور کلی عملیات بر روی این نوع پسماندها بایستی به گونه ای سازماندهی شود که نیاز به حمل و نقل و جابجایی به حداقل ممکن کاهش یابد.

ج - تمام عوامل اجرایی پسماندها که در عملیات حمل و جابجایی بکار گرفته می شوند بایستی از مخاطرات موادی که در داخل بشکه ها و مخازن وجود دارد آگاه شوند و هشدارهای لازم به آنها داده شود.

د - در کنار بشکه ها و مخازن مواد باز یافتی، باید موادی نظیر مواد جاذب مناسب یا سیستم های مکنده قابل حمل قرار گیرد تا در مواقع نشستی یا پارگی این مخازن امکان جمع آوری مواد وجود داشته باشد.

ه - در مکان هایی که امکان نشست و ریخته شدن مواد مخاطره آمیز بر زمین وجود دارد بایستی در برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی پسماند ها، راه های مقابله با مواجهه افراد منظور و اجرا گردد.

و - مخازن و بشکه های حاوی مواد مخاطره آمیز که در اثر پارگی یا وجود نشستی غیر قابل استفاده گردیده اند بایستی پس از قرارگیری در پوشش یا مخازن سالم جمع آوری و یا جابجا شوند.

ز - وسایل اطفاء حریق متناسب با نوع مواد قابل احتراق مطابق با مقررات آتش نشانی برای کنترل بهنگام و سریع حریق باید در دسترس و آماده وجود داشته باشد.

ماده ۲۰- در صورت نیاز به بازکردن مخازن و بشکه های حاوی مواد مخاطره آمیز نکات زیر باید مورد عمل قرار گیرد:

الف - در صورت نیاز از سیستم حفاظت تنفسی مناسب استفاده گردد.

ب - کلیه شاغلین که وظیفه ای در ارتباط با عملیات بازکردن مخازن ندارند، بایستی در فاصله ای ایمن از مخازن و بشکه هایی که باز خواهند شد قرار گیرند.

ج - چنانچه شرایط کار به گونه ای است که در نزدیکی یا مجاورت بشکه ها و مخازنی که درب آنها باز خواهد شد، شاغلین دیگری مشغول به کار هستند، استفاده از حفاظ های مناسب برای آنان ضروری است.

د - در شرایط خاص وسایل پایش و کنترل و نیز وسایل اطفاء حریق بایستی در پشت موانع مقاوم در برابر انفجار قرار گیرند.

ه - در صورت امکان وجود بخارات یا گازهای قابل اشتعال بایستی کلیه تجهیزات حمل و نقل این مواد و ابزار دستی باید از نوع ضد جرقه باشد.

ز - برای بازکردن مخازن و بشکه های تحت فشار باید قبل از باز کردن آنها، علاوه بر کاهش فشار داخل این مخازن تا حد ایمن از حفاظ مناسب بین شاغل و مخازن /بشکه ها برای جلوگیری از صدمه به افراد استفاده شود.

ماده ۲۱ - کلیه تجهیزات، وسایل و ابزار حمل و نقل و جابجایی دستی و ماشینی بشکه ها و مخازن بایستی سالم، متناسب با نوع کار انتخاب گردد.

ماده ۲۲ - در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز سایر شاغلین غیر مرتبط نباید توقف و یا به کار بپردازند و بایستی از منطقه انتقال تا حد امکان دور باشند.

ماده ۲۳ - جهت آگاهی سایرین، وسایل هشدار دهنده دیداری و شنیداری باید در دسترس عوامل اجرایی پسماندهای قابل انفجار قرار گیرد.

ماده ۲۴ - قبل از بارگیری مخازن و بشکه ها به داخل کامیون ها باید مشخصات، ویژگی ها و طبقه محتوای مخازن و بشکه ها بر روی آنها برچسب گذاری شده و کد بندی گردد.

ماده ۲۵ - محل نگهداری مخازن و بشکه ها برای بارگیری از طریق راه هایی با عرض مناسب قابل دسترسی باشد.

ماده ۲۶ - چنانچه انباشت مواد از مخازنی مانند تانکر استفاده می شود رعایت کلیه مقررات مرتبط با کار در مخازن بسته در مورد عوامل اجرایی پسماند ها نیز الزامی است.

ماده ۲۷ - در کلیه مراحل جابجایی و حمل دستی بار لازم است مقررات، اصول و ضوابط ارگونومی رعایت گردد.

مبحث هفتم: آلودگی زدایی

ماده ۲۸ - روش های اجرایی برای تمام مراحل آلودگی زدایی به شرح زیر باید تدوین و اجرا گردد:

۱- روش های اجرایی آلودگی زدایی بایستی قبل از شروع به کار به کلیه عوامل اجرایی به صورت تئوری و عملی آموزش داده شود.

۲- روش های اجرایی آلودگی زدایی باید به گونه ای عمل گردد که تماس عوامل اجرایی با مواد مخاطره آمیز به حداقل رسیده و آلودگی آنان و تجهیزاتی که با آن کار می کنند به حداقل ممکن کاهش یابد.

۳- کلیه شاغلینی که از منطقه آلوده خارج می شوند باید با روش های مناسب استاندارد، از آنان رفع آلودگی گردد. البسه و سایر وسایل حفاظت فردی و تجهیزاتی که از این منطقه خارج می شوند بایستی بطور مناسب آلودگی زدایی یا دفع گردند.

- ۴- پایش روش های اجرایی آلودگی زدایی بایستی برای ارزیابی و تعیین میزان اثربخشی این روش ها، توسط مسئول ایمنی و بهداشت صورت پذیرد. در صورتی که این روش های اثربخشی لازم را ندارند، بایستی سریعاً نسبت به اصلاح فرآیند و رفع نواقص اقدام شود.
- ۵- آلودگی زدایی باید در محلی انجام گیرد که امکان مواجهه شاغلین و تجهیزات آلوده نشده با شاغلین و تجهیزات آلوده شده به حداقل ممکن کاهش یابد.
- ۶- تمام تجهیزات و مواد شیمیایی (حلال ها) که برای عملیات آلودگی زدایی استفاده می شوند باید بطور مناسب جمع آوری، خنثی و دفع گردند.
- ۷- در صورتی که امکان آلودگی زدایی یا شستشوی تجهیزات با حفظ اثربخشی آنها وجود دارد می توانند مجدداً مورد استفاده قرار گیرند. در غیر این صورت باید وسایل جدید جایگزین آنها شود.
- ۸- در صورتی که البسه قابل نفوذ با مواد مخاطره آمیز آغشته گردد، باید فوراً آنها را از تن خارج و بلافاصله فرد دوش بگیرد، لباس مزبور قبل از خارج شدن از محل کار باید آلودگی زدایی یا دفع شوند.
- ۹- خارج کردن تجهیزات حفاظت فردی از محل کار توسط افرادی که مسئولیتی در این زمینه ندارند، ممنوع می باشد.
- در صورتی که آلودگی زدایی و شستشوی تجهیزات حفاظت فردی در داخل واحد عملیاتی پسماندها تحت کنترل مسئول/مسئولین ذیربط صورت می گیرد، وجود فضای کافی و تجهیزات مناسب الزامی است، در صورتی که وظیفه شستشوی تجهیزات حفاظت فردی به شرکت های پیمانکاری واگذار شده است مدیریت اجرایی موظف است اطلاعات لازم را در زمینه مخاطرات تهدید کننده سلامتی را در اختیار آنان قرار دهد.
- مبحث هشتم: شرایط اضطرار
- ماده ۲۹- مدیریت اجرایی پسماند ها باید روش های اجرایی برای شناسایی، احتمال وقوع و مقابله با شرایط اضطرار را به منظور پیشگیری و کاهش اثرات ناشی از این شرایط را برای عوامل اجرایی پسماند ها ایجاد نموده و برقرار نگهدارد.
- ماده ۳۰- مدیریت اجرایی پسماند ها بایستی متناسب با شرایط اضطراری شناسایی شده برنامه مقابله با آنها را تهیه نماید و در این برنامه بایستی نقشه کلی، محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز، نقاط مستعد شرایط اضطرار همراه با محل استقرار شیرهای آتش نشانی و ... شرح وظایف و مسئولیت های کلیدی در شرایط اضطرار (هماهنگ کننده عملیات)، روش های تخلیه کارکنان از نقاط بحرانی، کمک های اولیه، لوازم و تجهیزات حفاظت فردی، فواصل زمانی تمرین مقابله با شرایط اضطرار، تست های ادواری، سیستم های هشدار دهنده، سیستم های اطلاع رسانی، برنامه تعمیرات و بازرسی های ادواری تجهیزات مقابله با شرایط اضطرار در بر گیرد.
- ماده ۳۱- مدیریت اجرایی پسماند ها بایستی در برنامه مقابله با شرایط اضطرار چگونگی حفاظت اعضا تیم واکنش در شرایط اضطرار را تدوین و تمهیدات لازم برای حفظ سلامت، ایمنی و بهداشت تیم مذکور را تامین و تضمین نماید.

ماده ۳۲ - مدیریت اجرایی پسماند ها بایستی هر زمان که لازم باشد روش های اجرایی واکنش در شرایط اضطرار را مورد بازنگری و تجدید نظر قرار داده و بطور ادواری روش های مقابله را به صورت تمرینی اجرا نمایند.

مبحث نهم: مراقبت های پزشکی

ماده ۳۳ - مدیریت اجرایی پسماند ها مکلفند نسبت به انجام معاینات شغلی (قبل از استخدام، ادواری و اختصاصی) کلیه عوامل اجرایی پسماند ها بطور سالانه مطابق با دستورالعمل های صادره از طرف وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اقدام نمایند.

ماده ۳۴ - مدیریت اجرایی پسماند ها موظف است جهت انجام معاینات شغلی حداقل اطلاعات زیر را در اختیار تیم سلامت شغلی (دارای مجوز ارائه خدمات طب کار از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) قرار دهند:

۱- شرح شغل هر یک از مشاغل موجود در کارگاه مرتبط با مواجهه های شغلی.

۲- میزان مواجهه عامل اجرایی پسماند با عوامل زیان آور.

۳- شرح کامل وسایل حفاظت فردی مورد استفاده در هر شغل.

۴- سایر اطلاعات مورد نیاز در رابطه با سلامت عوامل اجرایی پسماندها

ماده ۳۵ - مدیریت اجرایی پسماند ها موظفند پرونده پزشکی کلیه عوامل اجرایی پسماند ها را در محل مناسب ضبط و در صورت درخواست، یک نسخه از اطلاعات مورد نیاز را در اختیار بازرسین بهداشت کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی قرار دهند.

تبصره - ضوابط نگهداری و جابجایی پرونده های پزشکی عوامل اجرایی پسماند ها مطابق با ضوابط ابلاغی از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی خواهد بود.

مبحث دهم: تاسیسات و تسهیلات بهداشتی

ماده ۳۶ - مدیریت اجرایی پسماند ها موظف است حداقل شدت روشنایی را در محل کار به شرح ذیل تامین نماید.

جدول حداقل میزان روشنایی مورد نیاز بر حسب لوکس

ردیف	منطقه عملیات یا نوع عملیات	لوکس
۱	مناطق عمومی محل عملیات پسماندها	۷۰
۲	مناطق حفاری و پسماندها، راه های ورودی، مناطق انبار فعال، سکو های بارگیری، محل سوختگیری و سرویس	۱۰۰
۳	داخل ساختمان، انبارها، کریدورها، راهروها و خروجی ها	۱۵۰
۴	تونل ها، مناطق عمومی کار زیر زمینی و معدن کاری	۱۵۰
۵	کارگاه های عمومی مانند اتاق های تجهیزات مکانیکی و الکتریکی انبار های سر بسته فعال، ناهار خوری و داخل توالت ها و کارگاه ها، اتاق رختکن و استراحت	۱۵۰
۶	ایستگاه امداد پزشکی، درمانگاه و ادارات	۳۰۰

ماده ۳۷ - مدیریت اجرایی موظف است در محل عملیات پسماندها (انباشت، آماده سازی، بارگیری، پردازش و دفع پسماندها) منطبق با آیین نامه تاسیسات کارگاه از نظر بهداشت، تسهیلات بهداشتی شامل رختکن، دوش /حمام، توالت، دستشویی، غذاخوری و غیره را تامین نماید.

ماده ۳۸ - وجود رختکن مناسب و دوش در محل عملیات پسماندهای مخاطره آمیز و محل عملیات آلودگی زدایی الزامی است.

مبحث یازدهم: مراکز مراقبت های بهداشتی درمانی

ماده ۳۹ - در صورت وجود عملیات با پسماندهای مخاطره آمیز، مدیریت اجرایی موظف است نسبت به تامین محل مناسب برای رسیدگی به مصدومین حوادث ناشی از کار و انتقال سریع و به هنگام به نزدیکترین درمانگاه اقدامات لازم را به عمل آورد.

تبصره - مدیریت اجرایی پسماند ها موظف است در برنامه سلامت، ایمنی و بهداشت، ایستگاه امداد در محل موسسه یا کارگاه و نیز نحوه انتقال مصدوم به نزدیکترین درمانگاه پذیرش ارجاعات را پیش بینی و اجرا نماید.

ماده ۴۰ - مدیریت اجرایی موظف است متناسب با برنامه های وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نسبت به ایجاد مراکز بهداشت و ایمنی شامل ایستگاه بهگر / خانه بهداشت کارگری / مرکز بهداشت کار / واحد HSE (مرکز بهداشت، ایمنی و محیط زیست) اقدام و حداقل ماهانه یک بار کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار را تشکیل دهد.

مبحث دوازدهم: مجازات ها

ماده ۴۱ - متخلفان هر یک از مواد این دستورالعمل مطابق با گزارش کارشناسان بهداشت کار بر حسب نوع تخلف به مجازات های ذیل محکوم خواهند شد.

الف - مطابق با ماده ۱۷۵ قانون کار در صورت عدم اجرای برنامه مراقبت های پزشکی.

ب - مطابق با ماده ۱۷۶ قانون کار در صورت عدم تامین تمهیدات کنترلی، وسایل حفاظت فردی، آموزش و بازآموزی و عدم تامین سایر امکانات بهداشتی مندرج در این دستورالعمل.

این دستورالعمل مشتمل بر ۱۲ مبحث در ۴۱ ماده و ۸ تبصره در تاریخ / / ۱۳۸۶ به تایید وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی رسید و رعایت آن جهت کلیه مدیریت های اجرایی و عوامل اجرایی پسماندها الزامی است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است پس از یک دوره اجرایی دو ساله با ارزشیابی اثربخشی آن را مورد بازنگری قرار دهد.

دکتر لنکرانی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

اعضا کمیته تدوین دستورالعمل سلامت، ایمنی و بهداشت عوامل اجرایی مشمول ماده ۵ قانون مدیریت پسماندها (به ترتیب حروف الفبا):

- آقای دکتر جنیدی مدیر کل مرکز سلامت محیط و کار به عنوان رئیس کمیته
- خانم مهندس حسنی مسئول بهداشت حرفه ای معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی زنجان
- خانم مهندس حق شناس رئیس اداره کنترل عوامل فیزیکی زیان آور به عنوان دبیر کمیته
- آقای دکتر خسروی ریاست مرکز بهداشت شهرداری تهران
- آقای مهندس دهقانی فر مسئول بهداشت حرفه ای مرکز بهداشت شهرداری تهران
- آقای مهندس زحمت کش مدیر کل سازمان شهرداری ها و دهیاری های وزارت کشور
- آقای دکتر گل محمدی عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان
- آقای مهندس محمد فام عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان
- آقای مهندس محمودخانی کارشناس سازمان شهرداری ها و دهیاری های وزارت کشور
- آقای مهندس محمودی مسئول بهداشت حرفه ای معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- خانم دکتر مظاهری رئیس اداره طب کار مرکز سلامت محیط و کار
- خانم مهندس ملک احمدی رئیس اداری بهداشت مواد زاید جامد و مبارزه با ناقلین
- آقای مهندس یاوتیره عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت علوم پزشکی کرمانشاه